

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ВІСНИК
ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
імені В.Н. Каразіна

Серія “Іноземна філологія.
Методика викладання іноземних мов”
Випуск 83

Філологічні, педагогічні науки

Видається з 1966 року

Харків
2016

Статті цього Вісника висвітлюють актуальні проблеми іноземної філології та методики викладання іноземних мов. На матеріалі англійської, німецької, французької, іспанської, китайської мов розглядаються важливі для науки питання дискурсології, лінгвістичної прагматики, когнітивної лінгвістики і концептології, стилістики і лексикології, зіставних студій, перекладознавства та лінгводидактики.

Для лінгвістів, викладачів, аспірантів та пошукачів, студентів старших курсів.

Затверджено до друку рішенням Вченої ради
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
(протокол № 5 від 25 квітня 2016 р.)

Головний редактор:

І.С. Шевченко, докт. філол. наук (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна)

Відповідальний секретар:

Л.Р. Безугла, докт. філол. наук (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна)

Редакційна колегія:

Секція: Іноземна філологія

Д. Александрова, докт. наук (Софійський університет імені Святого Климента Охридського, Болгарія)
В.І. Говердовський, докт. філол. наук (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна)
В.В. Дементьев, докт. філол. наук (Саратовський державний університет імені М.Г. Чернишевського, Росія)
Ф. Домінгос Матіто, докт. наук (університет Ріоха, Іспанія)
П. Карагьозов, докт. наук (Софійський університет імені Святого Климента Охридського, Болгарія)
Г. Коллер, докт. наук (університет імені Фрідріха-Олександра, Ерланген-Нюрнберг, ФРН)
Т.А. Комова, докт. філол. наук (Московський державний університет імені М.В. Ломоносова, Росія)
А.П. Мартинюк, докт. філол. наук (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна)
Л.М. Мінкін, докт. філол. наук (Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, Україна)
О.І. Морозова, докт. філол. наук (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна)
Л.С. Піхтовнікова, докт. філол. наук (Приазовський технічний університет, Маріуполь, Україна)
О.В. Ребрій, докт. філол. наук (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна)
В.О. Самохіна, докт. філол. наук (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна)
Л.В. Солошук, докт. філол. наук (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна)
С.О. Швачко, докт. філол. наук (Сумський державний університет, Україна)

Секція: Методика викладання іноземних мов

Н.Ф. Бориско, докт. пед. наук (Київський національний лінгвістичний університет, Україна)
Л.С. Нечепоренко, докт. пед. наук (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна)
С.Ю. Ніколаєва, докт. пед. наук (Київський національний лінгвістичний університет, Україна)
В.Г. Пасинок, докт. пед. наук (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна)
О.Б. Тарнопольський, докт. пед. наук (Дніпропетровський університет економіки і права, Україна)
Л.М. Черноватий, докт. пед. наук (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна)

Адреса редакційної колегії:

Україна, 61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
факультет іноземних мов
Тел.: (057) 707-51-44; e-mail: dilovamova@karazin.ua
<http://foreign-languages.karazin.ua/research/editions/bulletin-archives>
<http://periodicals.karazin.ua/foreignphilology/index>

Текст подано в авторській редакції

Статті пройшли зовнішнє та внутрішнє рецензування

Свідомство про держреєстрацію № 21562–11462Р від 20.08.2015.

© Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна, оформлення, 2016

Є.С. Найдіна	
ТЕОРІЯ СХЕМ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОСЛІДЖЕННЯ ГУМОРУ	
В НАРАТИВАХ КРУПНИХ ФОРМ	156

А.В. Пашкова	
СУЧАСНИЙ ІСПАНСЬКИЙ СЛЕНГ: ВПЛИВ ГРАФІЧНИХ СКОРОЧЕНЬ	
В SMS ТА ІНТЕРНЕТІ НА ФОНЕТИКУ	162

ЗІСТАВНІ СТУДІЇ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

Л.М. Черноватий	
ЗІСТАВНИЙ СТИЛІСТИЧНИЙ СИНТАКСИС КОНФЕСІЙНОГО ТЕКСТУ	
В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ (ЧАСТИНА II).....	168

Л.В. Герман, В.О. Турченко	
ГІБРИДНІ НОМІНАЦІЇ З КОМПОНЕНТОМ <i>MAORI</i>	
В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ НОВОЇ ЗЕЛАНДІЇ	178

Т.Г. Лукьянова	
ПЕРЕКЛАД-ПОСЕРЕДНИК ТА ЙОГО РОЛЬ У КІНОПЕРЕКЛАДІ	183

О.А. Кальниченко, З.В. Зарубіна	
ВОЛОДИМИР МИКОЛАЙОВИЧ ДЕРЖАВИН	
ЯК КРИТИК ПЕРЕКЛАДУ	189

ЛІНГВОДИДАКТИКА

В.Г. Пасынок	
КОМПЕТЕНТНОСТЬ И КРЕАТИВНОСТЬ КАК ОСНОВА ПРОФЕССИОНАЛИЗМА	
БУДУЩЕГО ПРЕПОДАВАТЕЛЯ-ФИЛОЛОГА	199

ЗІСТАВНІ СТУДІЇ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

УДК 81'255.4 : 22 [811.111 + 811.161.2]

ЗІСТАВНИЙ СТИЛІСТИЧНИЙ СИНТАКСИС КОНФЕСІЙНОГО ТЕКСТУ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ (ЧАСТИНА II)

Л.М. Черноватий, докт. пед. наук (Харків)

Грунтуючись на результатах порівняльного стилістичного аналізу англо- й україномовного текстів перекладу книги «Буття» Біблії, встановлено їх спільні та відмінні синтактико-стилістичні характеристики, які можуть враховуватися у змісті навчання зіставної стилістики та перекладу текстів конфесійного стилю.

Ключові слова: англійська й українська мови, Біблія (книга «Буття»), зіставна стилістика, конфесійний стиль, навчання перекладу, порівняльний стилістичний аналіз, синтактико-стилістичні характеристики.

Черноватий Л.М. Сопоставительный стилистический синтаксис конфессионального текста в английском и украинском языках. Часть II. Основываясь на результатах сравнительного стилистического анализа англо- и украиноязычных текстов перевода книги «Бытие» Библии, установлены их общие и отличительные синтактико-стилистические характеристики, которые могут учитываться в содержании обучения сопоставительной стилистике и переводу текстов конфессионального стиля.

Ключевые слова: английский и украинский языки, Библия (книга «Бытие»), конфессиональный стиль, обучение переводу, синтактико-стилистические характеристики, сопоставительная стилистика, сравнительный стилистический анализ.

Chernovaty L.M. Comparative stylistic syntax in confessional texts in English and Ukrainian. Part II. Basing on the results of the comparative stylistic analysis of the Bible's Genesis Book target texts in English and Ukrainian, there have been established their common and distinct syntactic and stylistic features that may be taken into account in teaching Comparative Stylistics to translate confessional style texts.

Key words: Bible (Genesis Book), comparative stylistic analysis, Comparative Stylistics, confessional style, English and Ukrainian languages, syntactic and stylistic features, teaching translation.

У першій частині [8] нашого дослідження на матеріалі текстів перекладу (ТП) першого розділу книги «Буття» Старого Заповіту англійською (АМ ТП) [14] та українською (УМ ТП) [2] мовами описано результати порівняльного стилістичного аналізу англо- й україномовного текстів перекладу книги «Буття» Біблії з метою встановлення їх спільних та відмінних синтактико-стилістичних характеристик для подальшого використання у процесі навчання майбутніх перекладачів.

За результатами згаданого аналізу у першій частині статті встановлено, що обидва ТП мають

однакову структуру і складаються з шести періодів, тобто стилістичних фігур, що мають форму особливих розгорнутих багатокомпонентних синтаксичних конструкцій, побудованих з гармонійно організованих частин, що, замикаючись у коло, створюють своєрідну й завершену в логічному й інтонаційному плані одиницю мови [5, с. 229]. Період має двочленну структуру: до першої його частини (протазису або засновку) входять періодично повторювані однорідні члени речення, незалежні речення або однорідні супідрядні речення з однаковими чи однотипними зачинами, а друга части-

на (апозис, клаузула або висновок) завершує думку [1; 3; 5; 6; 12]. В обох ТП усі шість періодів відносяться до категорії обрамлених, тобто мають майже однакові початок та кінець, рефрен (уришок тексту, який час від часу повторюється, допомагаючи тіснішому об'єднанню його компонентів [6, с. 242]) та лейтмотив (головна думка, що проходить через увесь твір). В межах кожного з перших трьох періодів, розглянутих у першій частині

статті [8], виявлено широкий діапазон додаткових стилістичних ефектів (повтор, інверсія, полісиндетон, парцеляція, градація тощо), які детально описані у згаданій роботі. Далі ж викладено зміст аналізу періодів 4–6 в АМ ТП і УМ ТП та запропоновано узагальнення одержаних результатів.

Період 4 (утворюється віршами 14–19, обсяг АМ ТО – 673 друкованих знаків (д.з.), а УМ ТП – 595 д.з.) подано в ілюстрації 4.

Ілюстрація 4 – Період 4:
вірші 14–19 першого розділу книги «Буття»

14. *And God said, Let there be lights in the firmament of the heaven to divide the day from the night; and let them be for signs, and for seasons, and for days, and years: 15. And let them be for lights in the firmament of the heaven to give light upon the earth: and it was so. 16. And God made two great lights; the greater light to rule the day, and the lesser light to rule the night: he made the stars also. 17. And God set them in the firmament of the heaven to give light upon the earth, 18. And to rule over the day and over the night, and to divide the light from the darkness: and God saw that it was good. 19. And the evening and the morning were the fourth day.*

14. *І сказав Бог: Нехай будуть світила на тверді небесній для відділення дня від ночі, і нехай вони стануть знаками, і часами умовленими, і днями, і роками. 15. І нехай вони стануть на тверді небесній світилами, щоб світити над землею. І сталося так. 16. І вчинив Бог обидва світила великі, світило велике, щоб воно керувало днем, і світило мале, щоб керувало ніччю, також зорі. 17. І Бог умістив їх на тверді небесній, щоб світили вони над землею, 18. і щоб керували днем та ніччю, і щоб відділювали світло від темряви. І Бог побачив, що це добре. 19. І був вечір, і був ранок, день четвертий.*

Як впливає з ілюстрації 4, у четвертому періоді містяться два субперіоди, перший з яких включає два, а другий – три вірші. Вірші 14 і 15 утворюють обрамлений субперіод 1, що починається (протазис) словами автора *And God said* («І сказав Бог») і ними ж закінчується (апозис): *and it was so* («І сталося так»). У протазисі – пряма мова (три колони, однорідні спонукальні (бажальні) сурядні речення, кожне з яких закінчується зазначенням мети, що в АМ ТП у двох випадках передається інфінітивом: *to divide the day from the night* та *to give light*, і в чотирьох – прийменником *for* – *for signs, and for seasons, and for days, and years*. В УМ ТП для цього вживаються прийменник «для» – «для відділення дня від ночі», сполучник «щоб» – «щоб світити», а також дієслово «ставати» – «стануть знаками, і часами умовленими, і днями, і роками»). В АМ ТП, як і в попередніх періодах, спостерігається прямий порядок слів, тоді як в УМ ТП у кількох випадках

зафіксовано інверсію: «твердь небесна» (двічі), «часи умовлені», «І сталося так». Традиційно вживається полісиндетон – повторення сполучника «і» на початку першого, третього і четвертого речень, а також перед кожним іменниковим однорідним членом останнього речення засновку («і часами умовленими, і днями, і роками»).

Засновок другого субперіоду (вірші 16–18) починається головним простим поширеним реченням *And God made two great lights* («І вчинив Бог обидва світила великі»), а продовжується нагромадженням однорідних підрядних мети, які в сукупності утворюють повтор з висхідною градацією, після чого настає розрядка у висновку («*and God saw that it was good*» («І Бог побачив, що це добре»)).

Вірш 16 в АМ ТП складається із складного безсполучникового речення з'ясувально-доповнювального типу. Перше речення – просте, двоскладне, поширене, з прямим порядком слів і ней-

тральною лексикою. Друге й третє речення – називні, утворені за допомогою еліпсу: пропуск присудка – *the greater light (was intended) to rule the day, and the lesser light (was intended) to rule the night* (порівняйте з УМ ТП: «світло велике (було створено), щоб воно керувало днем», «і світло мале (було створено), щоб керувало ніччю»). Еліпсовидна структура сприяє лаконічності й експресії цих речень, яка підкреслюється посиленням повтором – частина лексем реплікується: *the _____ light to rule the _____* (порівняйте з україномовним ТП: «світло _____, щоб керувало _____, і світло, щоб керувало _____»), а заміна решти ґрунтується на антитезі – підкресленому зіставленні протилежних, але пов'язаних між собою понять: *greater – lesser, day – night* («велике – мале», «днем – ніччю»), яка ще більше підсилює загальне враження. Останнє речення – просте, двоскладне, поширене, з прямим порядком слів і нейтральною лексикою не має стилістичного забарвлення, за винятком деякої архаїчності, спричиненої незвичною позицією слова *also*, яке нормативно мало б розташовуватися перед присудком чи принаймні на початку речення.

Відмінності УМ ТП (вірш 16) зводяться до такого: у першому простому реченні застосовано інверсію «підмет – присудок» («вчинив Бог») та «означуване – означення» («світла великі») разом із вживанням стилістично забарвлених лексем

(«вчинив» замість нейтрального «зробив» та «обидва» замість «два», хоча досі мова про кількість світил не йшла) посилює експресивність викладу. На межі першого й другого речень спостерігається епаналога (композиційний стик), повтор реми попереднього речення «світла великі» як теми наступного («світло велике»). У другому реченні спостерігається перифраз – у підрядному реченні підмет повторюється у формі особового займенника «воно», а в третьому реченні такий повтор уже відсутній, тобто маємо справу з еліпсом. В обох згаданих реченнях є зазначення мети за допомогою сполучника «щоб». Останнє речення – просте, називне, утворене за допомогою еліпсу, містить лише іменник з прислівником («також зорі»), однак завдяки стрункій загальній синтаксичній структурі сприймається як однорідне відносно попередніх речень.

Вірші 17 і 18, які доцільно розглядати разом, оскільки вони утворюють одне речення, характеризуються тими ж особливостями, що й попередні відрізки текстів в обох варіантах перекладу: посилений повтор, полісиндетон, прямий порядок слів в АМ ТП, а також інверсія в УМ ТП: «підмет – присудок» («світили вони») та «означуване – означення» («твердь небесна»).

Порівняльні ознаки наступного періоду (вірші 20–23, обсяг АМ ТП – 547 д.з., а УМ ТП – 444 д.з.), зміст якого подано в ілюстрації 5, розглядаються далі.

Ілюстрація 5 – Період 5:
вірші 20–23 першого розділу книги «Буття»

20. *And God said, Let the waters bring forth abundantly the moving creature that hath life, and fowl that may fly above the earth in the open firmament of heaven. 21. And God created great whales, and every living creature that moveth, which the waters brought forth abundantly, after their kind, and every winged fowl after his kind: and God saw that it was good.. 22. And God blessed them, saying, Be fruitful, and multiply, and fill the waters in the seas, and let fowl multiply in the earth. 23. And the evening and the morning were the fifth day.*

20. *І сказав Бог: Нехай вода вироїть дрібні істоти, душу живу, і птаство, що літає над землею під небесною твердю. 21. І створив Бог риби великі, і всяку душу живу плазуючу, що її вода вироїла за їх родом, і всяку пташину крилату за родом її. І Бог побачив, що добре воно. 22. І поблагословив їх Бог, кажучи: Плодіться й розмножуйтеся, і наповнюйте воду в морях, а птаство нехай розмножується на землі! 23. І був вечір, і був ранок, день п'ятий.*

Як видно з ілюстрації 5, до складу п'ятого періоду входять два субперіоди, кожен з яких включає по два вірші. Засновок першого субперіоду (вірш 20) починається із слів автора, далі йде пряма мова, що розпадається на спонукальне (бажальне – термін І.П. Ющука [12]) речення *Let the waters bring forth abundantly the moving creature... and fowl* («Нехай вода випроїть дрібні істоти ... і птаство») та два означальних підрядних (*that hath life* та *that may fly above the earth*), зміст яких в україномовному ТП передано інверсованим словосполученням «душа жива» та означальним підрядним реченням («що літає над землею під небесною твердю»). Спостерігається полісиндетон – повторення сполучників *and* на початку слів автора й другої частини прямої мови. В обох ТП наявні однорідні члени – в АМ ТП: *the moving creature that hath life* та *fowl that may fly*. В УМ ТП їх на одного більше: «дрібні істоти», «душа жива», і «птаство»). В обох ТП згадані члени мають однакову синтаксичну структуру, а тому забезпечують певну ритміку.

У вірші 21 засновок продовжується головним простим поширеним реченням *And God created great whales* («І створив Бог риби великі») та нагромадженням однорідних додатків, які в сукупності утворюють повтор з висхідною градацією, піднімаючи напругу з кожним наступним компонентом: *and every living creature... after their kind, / and every winged fowl after his kind* («і всяку душу живу плазуючу... за їх родом, / і всяку пташину крилату за родом її»), аж до розрядки у висновку: *and God saw that it was good* («І Бог побачив, що добре воно»).

Доцільно зауважити повтори означального займенника *every* («всякий») на початку першого й другого однорідних додатків: *every living creature* та *every winged fowl* («всяку душу живу» та «всяку пташину крилату») і схожих словосполучень *after their kind* та *after his kind* («за їх родом» та «за родом її»), які посилюють емоційно-експресивний заряд викладу. Синтаксична єдність ще більше ускладнюється завдяки наявності двох означальних зворотів у компонента *every living*

creature (that moveth та which the waters brought forth abundantly), а в УМ ТП компонент «душа» має навіть три означення («всяка», «жива» та «плазуюча»).

Означальний зворот *which the waters brought forth abundantly* («що її вода випроїла за їх родом») до того ж є перефразованим повтором звороту з попередньої строфи *Let the waters bring forth abundantly* («Нехай вода випроїть»), таким чином ще більше ускладнюючи мереживо повторів, розширюючи його до міжвіршового рівня. Реєстр стилістичних засобів доповнює полісиндетон – повторення сполучників *and* на початку засновку, висновку та кожного однорідного додатку.

Доцільно зазначити широке використання інверсії в УМ ТП («створив Бог», «риби великі», «душа жива», «душа плазуюча», «пташина крилата», «добре воно», «за родом її» – остання інверсія привабливо контрастує з її неінверсованим варіантом у попередній колоні періоду: «за їх родом»).

Другий субперіод починається у вірші 22 словами автора, за якими йде пряма мова – три однорідні спонукальні речення, два з яких мають форму наказового способу (починаються з інфінітива без частки *to*: *Be fruitful and multiply...* («Плодіться й розмножуйтеся...»)) та *fill the waters...* («наповнюйте воду в морях...»), а третє починається з *let* («нехай») – *let fowl multiply* («птаство нехай розмножується»). В УМ ТП спостерігається прямий порядок слів, за винятком інверсії в останньому реченні. Інші особливості включають перенесення слова «птаство» в ініціальну позицію, внаслідок чого на ньому зосереджується увага й воно протиставляється попередньому змісту. Варто також відзначити полісиндетон та антитезу – підкреслене зіставлення протилежних, але пов'язаних між собою понять – *in the seas* та *in the earth* («в морях» та «на землі») для підсилення враження.

Зіставні параметри останнього періоду першого розділу (вірші 24–31, обсяг АМ ТП – 1467 д.з., а УМ ТП – 1201 д.з.), зміст якого подано в ілюстрації 6, аналізуються далі.

24. *And God said, Let the earth bring forth the living creature after his kind, cattle, and creeping thing, and beast of the earth after his kind: and it was so.* 25. *And God made the beast of the earth after his kind, and cattle after their kind, and every thing that creepeth upon the earth after his kind: and God saw that it was good.* 26. *And God said, Let us make man in our image, after our likeness: and let them have dominion over the fish of the sea, and over the fowl of the air, and over the cattle, and over all the earth, and over every creeping thing that creepeth upon the earth.* 27. *So God created man in his own image, in the image of God created he him; male and female created he them.* 28. *And God blessed them, and God said unto them, Be fruitful, and multiply, and replenish the earth, and subdue it: and have dominion over the fish of the sea, and over the fowl of the air, and over every living thing that moveth upon the earth.* 29. *And God said, Behold, I have given you every herb bearing seed, which is upon the face of all the earth, and every tree, in the which is the fruit of a tree yielding seed; to you it shall be for meat.* 30. *And to every beast of the earth, and to every fowl of the air, and to every thing that creepeth upon the earth, wherein there is life, I have given every green herb for meat: and it was so.* 31. *And God saw every thing that he had made, and, behold, it was very good. And the evening and the morning were the sixth day.*

24. *І сказав Бог: Нехай видасть земля живу душу за родом її, худобу й плазуюче, і земну звірину за родом її. І сталося так.* 25. *І вчинив Бог земну звірину за родом її, і худобу за родом її, і все земне плазуюче за родом його. І бачив Бог, що добре воно.* 26. *І сказав Бог: Створімо людину за образом Нашим, за подобою Нашою, і хай панують над морською рибою, і над птаством небесним, і над худобою, і над усею землею, і над усім плазуючим, що плазує по землі.* 27. *І Бог на Свій образ людину створив, на образ Божий її Він створив, як чоловіка та жінку створив їх.* 28. *І поблагословив їх Бог, і сказав Бог до них: Плодіться й розмножуйтеся, і наповнюйте землю, оволодійте нею, і пануйте над морськими рибами, і над птаством небесним, і над кожним плазуючим живим на землі!* 29. *І сказав Бог: Оце дав Я вам усю ярину, що розсіває насіння, що на всій землі, і кожне дерево, що на ньому плід деревний, що воно розсіває насіння, нехай буде на їжу це вам!* 30. *І земній усій звірині і всьому птаству небесному, і кожному, що плазує по землі, що душа в ньому жива, уся зелень яринна на їжу для них. І сталося так.* 31. *І побачив Бог усе, що вчинив. І ото, вельми добре воно! І був вечір, і був ранок, день шостий.*

Шостий період є найбільшим у першому розділі – він майже в шість разів перевищує обсяг першого періоду, більш ніж вчетверо – другий, майже втричі – п'ятий, та майже вдвічі – третій і четвертий. Структурно в ньому можна виділити принаймні п'ять субперіодів: перший: вірш 24, другий: вірш 25, третій: вірші 26-27, четвертий: вірші 28-30, п'ятий: вірш 31.

Вірш 24 (субперіод 1), що має форму обрамленого періоду з полісиндетоном і висхідною градацією, починається словами автора *And God said* («І сказав Бог») і ними ж закінчується *and it was so* («І сталося так»). У засновку – пряма мова

(чотири колони, одно спонукальне речення з *Let* («Нехай») та однорідними додатками). Спостерігається повтор – кожна з двох частин засновку закінчується однаковим зворотом (*after his kind*). Доцільно зазначити відсутність інверсії в АМ ТП та її наявність в УМ ТП – «сказав Бог», «видасть земля» та «сталося так».

Вірш 25 (субперіод 2), що також має форму обрамленого періоду з полісиндетоном, та висхідною градацією, в засновку починається головним простим поширеним реченням *And God made the beast* («І вчинив Бог земну звірину»), продовжується повтором однорідних компонентів, кожен

з яких закінчується схожим зворотом «*after his kind* або *after their kind*» («за родом її» або «за родом його») і закінчується висновком *and God saw that it was good* («І бачив Бог, що добре воно»). Спостерігаються повтори більшості додатків попередньої строфи разом з їх означеннями, але в іншому порядку: *the beast of the earth, cattle, every thing that creepeth upon the earth* («земну звірину за родом її», «худобу за родом її», «все земне плазуюче за родом його»), що посилює емоційно-експресивний заряд викладу, ускладнюючи мереживо повторів, розширюючи його до міжстрофного рівня.

Вірш 26 (субперіод 3) починається словами автора, за якими йде пряма мова – два однорідні спонукальні речення, обидва з яких в АМ ТП починаються з *let* (*Let us make man...*), та *let them have dominion*), а в УМ ТП перше речення є власне спонукальним («Створімо людину...»), а друге – бажальним («хай панують...»). Перше речення містить повтор у вигляді перифрази: значення звороту *in our image* («за образом Нашим») повторюється у перефразованому вигляді в наступному звороті як *after our likeness* («за подобою Нашою»).

Друге спонукальне речення вміщує довгий ряд (п'ять компонентів) прийменникових однорідних членів речення, причому прийменник *over* («над») повторюється перед кожним з них: *over the fish of the sea, and over the fowl of the air, and over the cattle, and over all the earth, and over every creeping thing* («над морською рибою, і над птаством небесним, і над худобою, і над усею землею, і над усім плазуючим»), що підкреслює важливість змісту кожного з таких членів. (6, с. 192). Більше того, перед кожним прийменником *over* («над») повторюється ще й сполучник *and* («і»), так само як і на початку слів автора та перед другим спонукальним реченням, що свідчить про застосування посиленого полісиндетону.

Експресивність викладу посилюється завдяки паралелізму конструкцій однорідних членів: конструкції з прийменником *of* (*fish of the sea, fowl of the air*) в АМ ТП, тоді як в УМ ТП такий паралелізм значно употужнюється завдяки вживанню прийменникового орудного відмінку щодо п'яти однорідних членів, з яких чотири мають узгоджені

(також в орудному відмінку) означення: «*над морською рибою, і над птаством небесним, і над худобою, і над усею землею, і над усім плазуючим...*». Сумарно спостерігається дев'ять (!) випадків вживання орудного відмінку на обмеженій ділянці тексту, що спричинює кумулятивний ефект. Згаданий паралелізм поширюється також на узагальнювальні слова: *all the earth, every creeping thing* («над усею землею, і над усім плазуючим»), а також на повтор одного компонента попередньої строфи разом з його означеннями (*every creeping thing that creepeth upon the earth*), що додатково пов'язує цю строфу з попередньою.

В УМ ТП спостерігається ще більше посилення завдяки тавтологічному повтору «*усім плазуючим, що плазує по землі*», який додатково пов'язує цю строфу з попередньою. В даній строфі для підсилення враження також застосовується антитеза: *fish of the sea, fowl of the air* («морська риба», «птаство небесне»). Прямий порядок слів в АМ ТП контрастує з інверсією в УМ ТП – «сказав Бог», «за образом Нашим», «за подобою Нашою», «птаство небесне».

Вірш 27 (продовження субперіоду 3) складається з трьох простих речень у складному. Перше *God created man in his own image* («І Бог на Свій образ людину створив») є перефразуванням аналогічного речення з попередньої строфи *Let us make man in our image* («Створімо людину за образом Нашим») із заміною нейтрального *make* на книжне *create* в АМ ТП, в той час як в УМ ТП повтор дієслова («створювати») зв'язує цю строфу з попередньою, при цьому подвійна інверсія спричинює перенесення звороту «на Свій образ» у другу позицію, а присудка («створив») – у фінальну. Друге речення утворено за допомогою перифрази: слова *God* («Бог») і *man* («людина») замінюються на *he* («Він») і *him* («її»), а *his own image* («Свій образ») – на *the image of God* («образ Божий»).

Внаслідок інверсії в АМ ТП словосполучення *in the image* переміщено в ініціальну позицію другого речення, що, враховуючи його фінальну позицію у першому, утворило епанфору (композиційний стик), тобто повтор реми попереднього речення як теми наступного. В УМ ТП, внаслідок подвійної інверсії у другому реченні, словосполучен-

ня «образ Божий» переміщено в ініціальну позицію, а доповнення («її») – у позицію зразу після нього, внаслідок чого підмет і присудок опинилися у фінальній позиції. В результаті інверсії (переміщення підмета першого речення та обставини способу дії) змінився логічний наголос – якщо в першому реченні він падає на «створив», то в другому – на «образ Божий» в ініціальній позиції; так само як і в третьому реченні (чия структура аналогічна другому), де логічний наголос падає на «як чоловіка та жінку» в ініціальній позиції.

В АМ ТП внаслідок подвійної інверсії (переміщення підмета першого речення та обставини способу дії) логічний наголос не змінився – у першому реченні він падає на *in his own image* в релігійній позиції, а в другому наголошеність цього елемента ще більше посилюється, оскільки він виноситься в ініціальну позицію, а присвійний займенник замінюється на головну марковану лексему конфесійного дискурсу (*God*), так само як і в третьому реченні (чия структура аналогічна другому), де логічний наголос падає на *male and female*.

Внаслідок застосування подвійного посиленого повтору, тобто повтору лексеми *created* («створив») у сполученні з іншими лексемами, частина з яких зберігається або замінюється на займенники, структура другого й третього речень виглядає дуже незвично й, відповідно, має дуже виразне стилістичне забарвлення.

Вірш 28 (субперіод 4) містить частковий повтор вірша 22: слова автора, полісиндетон, посилений повтор – однакові лексеми у першому й другому реченнях з частковою їх зміною в другому (*God blessed them, and God said unto them*) в АМ ТП. Зміни лексем в УМ ТП («сказав» замість «поблагословив», непряме доповнення «до них» замість прямого «їх», перенесення доповнення у фінальну позицію в другому реченні: «*I поблагословив їх Бог, і сказав Бог до них*»).

Друга частина вірша 28 містить частковий повтор вірша 26, де бачимо пряму мову – п'ять однорідних спонукальних речень, які мають форму наказового способу, тобто починаються з інфінітива без частки *to*: *Be fruitful, and multiply, and replenish the earth, and subdue it: and have dominion...* («Плодіться й розмножуйтеся, і наповнюйте землю, оволодійте нею, і пануйте

те...»). Інші особливості – див. коментар до вірша 26. Доцільно зауважити випадки інверсії в УМ ТП: *поблагословив Бог, сказав Бог, птаство небесне, плазуюче живе*.

Вірш 29 (субперіод 4) починається словами автора й звертанням *Behold* («Оце») для зосередження уваги адресата і продовжується двома однорідними додатками *herb* та *tree* («ярина» та «дерево»), що підсилюються препозитивними означеннями *every* («уся» та «кожне»), кожен останній елемент яких, у свою чергу, має по два постпозитивні означення *which is upon the face of all the earth* («що розсіває насіння, що на всій землі») та *bearing seed* та *in the which is the fruit* («що на ньому плід деревний, що воно розсіває насіння»), усі з яких в УМ ТП приєднуються сполучником *що*, утворюючи полісиндетон.

Означення *of a tree* та *yielding seed* є однорідними, оскільки є наслідком компресії розгорнутих речень (порівняйте реконструйовані речення: *every tree yields fruit, every fruit has seed, all seed was yielded by the tree*) – таким чином, спостерігається ампліфікація, тобто зумисне нагромадження кількох означень для зосередження уваги на двох логічних центрах висловлення [5]: *every herb* («уся ярина») та *every tree* («кожне дерево»). Згадані стилістичні засоби загалом утворюють повтор з висхідною градацією, що розряджається у висновку: *to you it shall be for meat* («нехай буде на їжу це вам»), який має інверсовану форму (винесення *to you* в ініціальну позицію для зосередження на ньому уваги) і підводить підсумок. Наявні також випадки інверсії в україномовному ТП: «сказав Бог», «дав Я вам», «плід деревний».

У вірші 30 (субперіод 4) триває пряма мова (слова автора містяться у попередній строфі), яка за змістом є продовженням засновку у формі складного інверсованого речення, де підмет з присудком (в УМ ТП вжито еліпс, тобто відсутній присудок, який проте легко відновлюється) винесені у фінальну позицію, а на початок речення перенесено три однорідні прийменникові звороти (додатки) для концентрації на них уваги. Посилений повтор (однаковий початок кожного із згаданих зворотів: *and to every...*), а в УМ ТП – повторення однакових узагальнювальних означень на початку кожного звороту й головного речення:

«усій», «всьому», «кожному», «уся» у комбінації із щораз іншими означуваними. Спостерігається ампліфікація – нагромадження означень до одного означуваного для посилення враження («кожному, що плазує по землі, що душа в ньому жива» – замість нейтрального «кожному живому земному плазуну»). В обох ТП наявний полісиндетон та антитеза: *beast of the earth, fowl of the air, thing that creepeth upon the earth* («земна звірина», «птаство небесне», «кожний, що плазує по землі»), які забезпечують висхідну градацію, що розряджається у висновку *and it was so*. В УМ ТП традиційно спостерігається інверсія («земна уся звірина», «птаство небесне», «душа в ньому жива», «зелень яринна», «сталося так»), що надає поетичності викладу. Вірш 31 (субперіод 5) містить лейтмотив і рефрен усього першого розділу, зміст яких уже розглядався раніше, і які орнаментально обрамлюють його.

Надзвичайно потужним стилістичним засобом у тексті, що аналізується, є однорідність, однак вона розглядається в інших наших роботах [10].

Таким чином, узагальнюючи синтаксичні ознаки розділу 1 книги «Буття» слід зазначити, що згаданий розділ має струнку і вишукану структуру, що складається із шести обрамлених періодів, кожен з яких закінчується рефреном, а текст загалом – ще й лейтмотивом, який періодично повторюється протягом усього розділу. В межах кожного періоду спостерігаються менші субперіоди, що ускладнюють і прикрашають структуру розділу загалом, яка переважно містить складні речення. У 31 вірші зафіксовано лише 10 простих речень в АМ ТП і 11 – в УМ ТП, решта відносяться до складносурядних, складнопідрядних або складносурядно-підрядних. Кількість простих речень в межах складних є приблизно однаковою в обох варіантах ТП: простих сурядних – 32 в АМ ТП і 29 – в УМ ТП, а простих підрядних – 19 і 22 відповідно. В обох ТП зареєстровано по 12 випадків прямої мови, де після слів автора йдуть спонукальні речення (20 випадків в АМ ТП і 19 – в УМ ТП)). Єдиною суттєвою відмінністю двох ТП є наявність чотирьох випадків вживання окличних речень в УМ ТП (вірші 3, 22 і 31), в той час як в АМ ТП вони відсутні взагалі, що може свідчити про більшу емоційність українського

перекладача. Особливо це помітно в останньому вірші, порівняйте:

*And, behold, I oto,
it was very good. вельми добре воно!*

Це припущення має певне підтвердження за результатами аналізу порівняльної частотності застосування стилістичних (на рівні синтаксису) фігур, яка щодо частини з них збігається майже повністю, а щодо іншої – суттєво відрізняється. Збіги спостерігаються стосовно парцеляції (1 випадок в АМ ТП і 2 – в УМ ТП), перифрази – 2 і 3 випадки відповідно, антитези (по 7 випадків в кожному з ТП), висхідної градації (по 12 випадків) і нарешті полісиндетону, який є абсолютною стилістичною домінантою аналізованих текстів – 23 випадки вживання в АМ ТП і 24 – в УМ ТП.

Лише в одному випадку (парного зв'язку) перевага є на боці АМ ТП – 6 випадків проти жодного в УМ ТП, однак усі ці випадки стосуються рефрену, де зафіксовано єдиний приклад вживання цієї стилістичної фігури (*And the evening and the morning were the first (second etc) day*). Оскільки рефрен повторюється протягом розділу шість разів, це й забезпечило згадану перевагу. Інші розбіжності зафіксовано на користь УМ ТП і стосуються вони тавтологічного повтору (жодного випадку в АМ ТП і 2 – в УМ ТП), ампліфікації (2 випадки в АМ ТП і 4 – в УМ ТП), асиндетону – 2 і 6 випадків відповідно, еліпсу – 2 і 8, посиленого повтору – 15 і 20, а найбільш вражаюча розбіжність стосується застосування інверсії – 12 випадків в АМ ТП і 75 (!) – в УМ ТП), тобто частотність інверсованих конструкцій в УМ ТП більш ніж у 6 разів перевищує аналогічний показник в АМ ТП. Зважаючи на те, що, відповідно до результатів досліджень [5; 6], ампліфікація слугує посиленню певного явища, асиндетон забезпечує імпресіоністичність сприйняття, еліпс – лаконічність, динамічність та виразність викладу, посилений повтор збільшує виразові якості висловлювання, а інверсія підкреслює значення інверсованих одиниць, посилює виразність мовлення, його емоційність, експресивність, інтонаційну виразність і поетичність. слід констатувати, що за ознаками стилістичного синтаксису УМ ТП має певну перевагу над АМ ТП в аспектах, що згадувалися вище.

Перспектива роботи вбачається у розширенні матеріалу та об'єктів дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баранник Д.Х. Період / Д.Х. Баранник // Українська мова: Енциклопедія. – [3-тє вид., змін. і доп.]. – К. : Українська енциклопедія імені М.П. Бажана, 2007. – С. 472–473. 2. Біблія або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту. Із мови давньоєврейської й грецької на українську дослівно наново перекладена / [Пер. І. Огієнка, 1962 р.] – К. : Українське Біблійне Товариство, 2009. – 1151 с. 3. Дудик П.С. Стилїстика української мови / П.С. Дудик. – К. : Академія, 2005. – 368 с. 4. Жук Т.В. Лексичний та синтаксичний повтор в українській народній творчості (на матеріалі українських народних казок) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Т.В. Жук. – К. : Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, 2005. – 21 с. 5. Мацько Л.І. Стилїстика української мови : підручник / [Мацько Л.І., Сидоренко О.М., Мацько О.М.; за ред. Л.І. Мацько]. – К. : Вища шк., 2003. – 462 с. 6. Пономарів О.Д. Стилїстика сучасної української мови : підручник / О.Д. Пономарів. – К. : Либідь, 1993. – 248 с. 7. Пуряєва Н.В. Українська церковна титулатура / Н.В. Пуряєва // Мовознавство. – 2000. – № 2–3. – С. 45–54. 8. Черноватий Л.М. Зіставний стилістичний синтаксис конфесійного тексту в англійській та українській мовах (частина I) / Л.М. Черноватий // Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія «Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов». – 2015. – Вип. 82. – С. 21–29. 9. Черноватий Л.М. Методика викладання перекладу як спеціальності : підручник для студ. вищих заклад. освіти за спец. «Переклад» / Л.М. Черноватий. – Вінниця : Нова Книга, 2013. – 376 с. 10. Черноватий Л.М. Однорідні члени речення у конфесійному стилі в англійській та українській мовах / Л.М. Черноватий // Сучасні дослідження з лінгвістики, літературознавства і міжкультурної комунікації (ELLIC 2015) : матеріали II Міжнар. наук. конф. / відп. ред. Н.Я. Яцків ; Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. – Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г.М., 2015. – С. 347–350. 11. Шевченко Л.Л. Конфесійний стиль / Л.Л. Шевченко // Українська мова: Енциклопедія. – [3-тє вид., змін. і доп.]. – К. : Українська енциклопедія імені М.П. Бажана, 2007. – С. 284. 12. Ющук І.П. Українська мова / І.П. Ющук. – К. : Либідь, 2003. – 640 с. 13. Hirsch E.D. The Dictionary of Cultural Literacy / E.D. Hirsch, J. Kett, J. Trefil. – Boston-New-

York : Houghton Mifflin, 1993. – 619 p. 14. King James Version of the Bible [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kingjamesbibleonline.org/>

REFERENCES

- Barannyk, D.K. (2007). Period [Period]. In V.M. Rusanivs'kyi et al. (eds.), *Ukrayins'ka mova: Entsyklopediya* [The Ukrainian Language: Encyclopedia]. Kyiv: M.P. Bazhan Ukrayinska Entsyklopediya Publ, 472–473.
- Bibliya abo Knyhy Svyatoho Pys'ma Staroho y Novoho Zapovitu. Iz movy davn'oyevreys'koy y hrets'koy na ukrayins'ku doslivno nanovo perekladena* (Per. I. Ohienka) [The Bible or the Holy Books of the Old and New Testaments. Translated anew word by word from the Old Jewish and Greek Languages into Ukrainian (I. Ohienko, Trans.)]. (2009). Kyiv: Ukrayins'ke Bibliyne Tovarystvo Publ., 2009. 1151 p. (in Ukrainian)
- Chernovaty, L.M. (2013). *Metodyka vykladannya perekladu yak spetsial'nosti* [Methods of Training Professional Translators and Interpreters]. Vinnytsya: Nova Knyha Publ.
- Chernovaty, L.M. (2015). Odnoridni chleny rechennia v angliyskiy ta ukrayinskiy movakh [Homogeneity of sentence components in confessional style in English and Ukrainian]. *Suchasni doslidzhennia z lingvistiky, literaturoznavstva i mizhkulturnoyi komunikatsiyi (ELLIC 2015): Materialy II Mizhnarodnoyi naukovoї konferentsiyi* [Proc of II International Research Conference Modern research in Linguistics, Literature Studies and Intercultural Communication (ELLIC 2015)]. Ivano-Frankivsk, 347–350
- Chernovaty, L.M. (2015). Zistavnyi stylistychnyi syntaxis konfesiynoho textu v angliyskiy ta ukrayinskiy movakh (chastyna I) [Comparative stylistic syntax in confessional texts in English and Ukrainian (part I)]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.N. Karazina – Messenger of V.N. Karazin Kharkiv National University*, 82, 21–29. (in Ukrainian)
- Dudyk, P.S. (2005). *Stylistyka ukrayins'koyi movy* [The Stylistics of the Ukrainian Language]. Kyiv: Akademiya Publ.
- Hirsch, E.D., Kett, J., and Trefil, J. (1993). *The Dictionary of Cultural Literacy*. Boston-New-York: Houghton Mifflin.
- King James Version of the Bible*. Available at: <http://www.kingjamesbibleonline.org>

- Mats'ko, L.I., Sydorenko, O.M., and Mats'ko, O.M. (2003). *Stylistyka ukrayins'koyi movy [The Stylistics of the Ukrainian Language]*. Kyiv: Vyshcha shk. Publ.
- Ponomariv, O.D. (1993). *Stylistyka suchasnoyi ukrayins'koyi movy [The Stylistics of the Modern Ukrainian Language]*. Kyiv: Lybid' Publ.
- Puryayeva, N.V. (2000). Ukrayins'ka tserkovna tytulatura [Ukrainian Church Titles]. *Movoznavstvo – Linguistics*, 2–3, 45–54. (in Ukrainian)
- Shevchenko, L.L. (2007). Konfesiynny styl' [Confessional Style]. In V.M. Rusanivs'kyi et al. (eds.), *Ukrayins'ka mova: Entsyklopediya [The Ukrainian Language: Encyclopedia]*. Kyiv: M.P.Bazhan Ukrayinska Entsyklopediya Publ, 284.
- Yushchuk, I.P. (2003). *Ukrayins'ka mova [The Ukrainian Language]*. Kyiv: Lybid' Publ.
- Zhuk, T.V. (2005). *Leksychnyy ta syntaksychnyy povtor v ukrayins'kiy narodniy tvorchosti (na materialy ukrayins'kykh narodnykh kazok). Avtoref. diss. kand. filol. nauk [Lexical and syntactical repetition in Ukrainian folk creative work (on the material of Ukrainian folk tales. kand. philol. sci. diss. synopsis)]*. Kyiv (in Ukrainian)